

PERE-JOAN LLABRÉS MARTORELL
(1938-2006)

Mossèn Pere-Joan Llabrés (Inca 19 d'octubre de 1938 — Santa Ponsa, Calvià, 7 de juliol de 2006) era difícil de definir i d'ubicar, sobretot perquè el seu compromís intel·lectual i cívic era molt variat. Tot i això, per ventura allò que millor defineix la seva trajectòria és el seu vessant de liturgista, teòleg i historiador. Estudià humanitats, filosofia i teologia en el Seminari de Mallorca, i va ser ordenat prevere el 1962. Immediatament després, es llicencià en teologia a la Pontifícia Universitat Gregoriana de Roma (1963) i s'especialitzà en litúrgia al Pontifici Ateneu Anselmià, de la mateixa ciutat (1963-1965). Tornà a Mallorca i, des de 1966, participà en l'equip que tingué cura d'adaptar els textos litúrgics en català per a les diòcesis de les Balears. Tot just feia alguns anys s'havia fundat l'Obra Cultural Balear i a Mallorca, excepte alguns casos puntuals, el clergat no manifestava un excessiu compromís cultural i lingüístic. Per això, Llabrés cercà el suport del mestre Francesc de Borja Moll, i sobre aquesta temàtica específica publicà més tard «El mestratge de Francesc de Borja Moll en les versions litúrgiques i bíbliques en català, adaptades per a les Balears» [*Estudis Baleàrics* 72-73, 2002, 145-152]. En aquest sentit treballà de forma permanent en tot allò que significava una relació directa entre la llengua del poble i la litúrgia com a celebració comunitària del que el Concili Vaticà II havia definit com a Poble de Déu. Així, el 1987 preparà amb els mateixos criteris l'edició balear del Nou Testament i, el 1994, coordinà l'edició balear de la Bíblia Interconfessional catalana. Per aquestes tasques rebé diversos reconeixements públics, com ara el 1983 el premi «Jaume I d'actuació cívica catalana» i el 2001 el premi Josep Maria Llopart, promogut per l'Obra Cultural Balear.

De bon començament, i durant vint anys, compaginà la pastoral, la docència i la militància cultural. Així, va ser vicari de la parròquia de Sant Jaume (Palma) i rector de la de Santa Catalina Thomàs (1975-1986). Posteriorment, els darrers vint anys fou canonge de la Seu de Mallorca (1986-2006), un nomenament que li permeté una major dedicació a la cultura i el patrimoni, com veurem. Durant aquests quaranta anys d'exercici intens ha mantingut un compromís pastoral encaminat a aplicar el Concili Vaticà II, a formar futurs preveres i contagiar la comunitat cristiana d'esperança des d'un esperit crític. Els seixanta i setanta el van marcar

profundament, sobretot com a conjuntura de compromís i de canvi o de compromís amb el canvis. En aquest llarg recorregut, Llabrés sempre ha destacat com a líder dels que s'han oposat a les resistències i les inèrcies eclesials i socials davant tot allò que significava canvi a l'interior de l'Església i compromís amb el país.

Pel que fa a la seva tasca acadèmica, el 1966 inicià la seva activitat docent com a professor en el Seminari de La Porciúncula, i des de 1970 va ser professor de teologia sacramental, litúrgia i història eclesiàstica del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca. Ha estat director d'aquest centre durant els triennis de 1983-1989 i de 1996-1999. A més, des de 1990, dirigia la revista *Comunicació*, la publicació periòdica d'aquest centre d'estudis superiors. Per altra banda, des de 1975 va ser també professor de català a l'Escola Universitària Alberta Giménez, de Palma. La seva activitat acadèmica anà acompanyada gairebé sempre d'una gran implicació personal en el terreny de l'edició i les publicacions de teologia, litúrgia i cultura en general. A més de la direcció de *Comunicació*, féu part del Consell de Redacció de la revista *Phase*, de Barcelona, i va ser responsable de redacció, des de 1974 fins a 1993 de la revista *Lluc*. Els seus articles durant dues dècades en aquesta revista de difusió cultural ens permeten seguir el seu pensament i la seva trajectòria personal en el món cultural illenc.

L'obra de mossèn Pere Joan Llabrés només es pot entendre a partir del seu caràcter polièdric i enciclopèdic, atès que a banda de tots els aspectes esmentats, s'ha de tenir en compte, sobretot, que va ser prefecte de Litúrgia i conservador del Patrimoni Artístic de la Seu; va ser comissionat pel bisbe Teodor Úbeda com a secretari general del Sínode Diocesà (1998-99) i tingué cura, amb Nadal Trias Orell i Santiago Maria Amer Pol de l'obra *Sínode Diocesà de Mallorca (1998-1999)*. *Crònica, documents, decrets i constitucions sinodals* (2002); i el 1999 va ser nomenat delegat diocesà per al Patrimoni Cultural; com a tal ha promogut restauracions de peces d'art religiós a la diòcesi, a la Seu, però sobretot ha impulsat el projecte del nou Museu Diocesà de Mallorca, que és a punt de ser inaugurat.

Els seus centres d'interès com a investigador es poden estructurar en sis tipologies. En primer lloc, la Litúrgia: començà publicant *El bautismo de vuestro hijo* (Palma de Mallorca 1970); participà en el Congrés Litúrgic de Montserrat, amb una comunicació titulada "Un vestigi de concelebració a la missa pontifical del Bisbe de Mallorca" (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1967); redactà diversos capítols de l'obra *La celebración cristiana*, dirigida pel professor Dionisio Borobio i publicà un nombre significatiu d'articles de litúrgia a la revista *Phase*. En segon lloc, la Teologia: la seva producció més significativa en aquesta especialitat és en forma d'articles a diverses revistes especialitzades: *Quaderns de Pastoral*, *Revista Española de Teología* i molt especialment a *Comunicació*. En tercer lloc, el Lullisme: ha estat promotor i dinamitzador de la Festa del Beat Ramon Llull, divulgador fervorós del 'germà gran de la nostra raça'; ha ofert conferències i ponències en congressos de lullisme, com ara «Ramon Llull en temps del Sínode» (Palma 1999) —conferència pronunciada al saló d'actes del Col·legi sant Francesc en el context de la festa del beat Ramon Llull el 29 de novembre de 1998— i autor de diverses obres. Així mateix, ha traduït *Darrer llibre sobre la conquesta de Terra Santa* (2002), obra llatina de Ramon Llull. Era Magister de la Maioricensis Schola Lullistica. El quart aspecte, la Història: és autor de les biografies *Santa Catalina Tomàs, la nostra Santa* (1980), de sant Alonso Rodríguez (1988), de la beata Francinaina de Sencelles (1989); i amb servidor, publicàrem *Gabriel Marià Ribas de Pina (1814-1873)* (1997). Amb Ramon Rosselló publicà, el 1998, *Inca, en la història 1229-1349*. Coordinà l'obra *Set segles de germanor* (1988). És autor també de diversos estudis d'història de la vida religiosa en els segles XIX i XX, com ara *Les Germanes de la Caritat a Inca* (1993). Deixà a punt de publicar la història de la Congregació de les Germanes de la Caritat, *Dos cents anys de Caritat (1798-1998)*. Ha publicat monografies diverses com ara *Santo Domingo d'Inca* (1987). Col·laborà en diver-

sos projectes universitaris, com ara en el Seminari de Moviments Socials, promoguts pel doctor Sebastià Serra Busquets i publicà, amb Bartomeu Bennàssar, un resum d'història de l'Església contemporània de Mallorca en el llibre *Mallorca, ara*, promogut per la Fundació Emili Darder. En cinquè lloc, la Cultura popular: ha publicat diverses obres, la majoria destinades a recuperar i divulgar aspectes de l'univers popular i tradicional de la cultura mallorquina, com *Celebrar Nadal a Mallorca* (1990), una visió històrica i litúrgica de la festa, i *Celebrar Nadal a Mallorca: història-teologia-pastoral: el Cant de la Sibilla i altres tradicions mallorquines* (Cetem 1999). Té diversos pregons editats entre els que destaca *Pregó de Pasqua: llegit a la parròquia de Sant Mateu de Bunyola, el dia 31 de març de 1974* (1974) i ha col·laborat amb lletres i notes històriques de nombrosos goigs publicats, sobretot durant el decenni de 1980. Així, a tall d'exemple, és autor de la lletra dels *Goigs al beat Ramon Llull* (1985). Finalment, en sisè lloc, l'Art i el Patrimoni: ha estudiat els criteris litúrgics de la restauració de la Seu per Antoni Gaudí i en publicà una guia en diverses llengües (Ed. Triangle, 2005). Va ser director de les IX Jornades Gaudinistes, celebrades a Palma pel juny de 2002. Era membre del Patronat i portaveu de la Fundació «Art a la Seu» i ha redactat el programa iconogràfic de la intervenció de Miquel Barceló a la capella del Santíssim, de la Seu. És autor de les obres *El Retable de la Puríssima de Sant Bartomeu d'Inca* (2001) i *Gaudí a la Seu de Mallorca* (2002); del catàleg i l'exposició *Santa Maria a Inca: l'art marià inquer* (1992). Havia publicat l'article «La Catedral y la difusión de la cultura», dins *Patrimonio cultural: documentación, estudios, información* (39 (2004) 31-44). Un mes després de la seva mort, coincidint amb la celebració del 150 aniversari de la fundació de la Congregació de les Filles de la Misericòrdia, aparegué el llibre *La iconografia de l'església de Pina (Mallorca). El programa de Mn. Gabriel-Marià Ribas de Pina* (2006), amb fotografies de Jaume Gual Carbonell. Preparava, amb membres de la Universitat de les Illes Balears, un congrés amb motiu del 700 aniversari de la Seu de Mallorca.

La trajectòria de mossèn Llabrés no es pot entendre íntegrament sense contemplar el vessant de compromís cívic i social amb el país, des dels anys seixanta fins a la seva mort. Climent Garau recordava que Llabrés havia participat en la reunió clandestina de s'Arracó de 1967 i que quan va ser el moment de donar la cara en defensa de la identitat col·lectiva del seu poble i de la seva nació la va donar, i quan cregué que altres ja havien emprès aquesta feina, enfocà el seu compromís cívic i religiós a la tasca docent, de recerca històrica i de mestre de teologia al CETEM. En tot moment fou un militant actiu tant en la defensa d'un cristianisme compromès amb la societat, com en relació a la justícia i la dignitat de defensar la nostra llengua i cultura dels embats de sempre. Aquestes paraules del seu amic en un article aparegut, arran de la mort sobtada de Llabrés, a *Diari de Balears* reflecteixen perfectament el tarannà d'un clergue erudit, feiner, militant i sempre compromès amb aquella causa que ell entenia que era la conseqüència del compromís evangèlic. Des d'aquesta òptica participà activament en l'Obra Cultural Balear; fou un dels membres fundadors del Grup Blanquerna, entitat en la qual ha pres part activa al llarg de vint anys, i el 2006 havia estat convidat a formar part del Consell Assessor de l'Obra Cultural Balear. Llabrés s'havia convertit en un referent i un sentinella que vetllava per la coherència i la lleialtat de l'Església mallorquina amb el país, és a dir, amb la gent i la cultura pròpies. El 1986, participà en el Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana precisament amb una intervenció que definia la seva lluita permanent, la llengua catalana i l'Església de Mallorca.

Pere FULLANA I PUIGSERVER
Universitat de les Illes Balears